

कर्णाली प्रदेश लैडिंगक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा
निर्देशिका, २०८०

कर्णाली प्रदेश सरकार
आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
वीरेन्द्रनगर, सुखेत

विषयसूची

१. प्रारम्भिक
- १.१ प्रस्तावना
- १.२ निर्देशिकाको नाम र प्रारम्भ
- १.३ परिभाषा
- १.४ निर्देशिकाको उद्देश्यहरु
- १.५ निर्देशिकाका प्रयोगकर्ताहरु
२. लैडिगक उत्तरदायी बजेट कार्यान्वयनका लागि संस्थागत प्रबन्धहरु
- २.१ प्रदेश तह र सम्बन्धित मन्त्रालयहरु
- २.२ प्रदेश संयोजक, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
- २.३ राष्ट्रिय योजना आयोग
३. वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया
- ३.१ योजना तर्जुमामा लैडिगक विषयवस्तुको एकीकरण
- ३.२ लैडिगक उत्तरदायी बजेटका प्रावधानहरु सहित योजना तर्जुमाका चरणहरु
- ३.३ लैडिगक उत्तरदायी बजेट बजेट तथा राजस्व व्यवस्थापन
- ३.४ लैडिगक उत्तरदायी बजेटको वर्गीकरणः कोडिङ र अड्क प्रदान
- ३.५ लैडिगक उत्तरदायी सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन प्रणालीहरु
- ३.६ लेखा प्रणालीमा लैडिगक विषयवस्तु
- ३.७ विषयगत मन्त्रालय बजेट सूचना प्रणालीमा (PLMBIS) आवद्धता
- ३.८ प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदनमा आवद्धता

अनुसूचीहरू:

अनुसूची-१ क्रियाकलापहरूको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट सम्बन्धी कोडिङको उदाहरण

संक्षिप्त शब्दहरू

- लैउब : लैडिंगक उत्तरदायी बजेट
लैउबस : लैडिंगक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा समिति
लैससास : लैडिंगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण
मु.म.का. : मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय
आमायोम : आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय
पी.एल.एम.बी.आइ.एस् : प्रदेश विषयगत मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली
प्रलेनिका: प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय

LMBIS: Line Ministry Budgeting Information System

१. प्रारम्भिक

१.१. प्रस्तावना

लैडिंगक उत्तरदायी बजेट पद्धतिले लैडिंगक समानता र महिला सशक्तीकरणको राष्ट्रिय प्रतिबद्धता पूरा गर्नका लागि प्रदेशको समष्टिगत आर्थिक नीति तथा बजेट प्रणालीमा लैडिंगक मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखेको छ। नेपालको संविधानले लैडिंगक समानता, सामाजिक समावेशीकरण तथा महिला सशक्तीकरणका प्रावधानहरूलाई समावेश गर्दै समावेशी राज्यको परिकल्पना गरेको छ। साथै नेपाल विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय अभिसन्धिहरूको पक्ष राष्ट्र भएकाले लैडिंगक समानता, महिला सशक्तीकरण र सामाजिक समावेशीकरणलाई कानुनी रूपले प्रतिबद्ध बनाएको छ।

नेपालमा सर्वप्रथम आर्थिक वर्ष २०६४/०६५ मा लैडिंगक उत्तरदायी बजेट (लैउब) प्रणालीको सुरुवात भएको हो। अर्थ मन्त्रालयले प्रदेश तथा स्थानीय तहका लागि लैडिंगक उत्तरदायी बजेट नमुना निर्देशिका, २०७७ जारी गरेको छ। प्रदेश सरकारले समेत वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा PLMBIS लागू भए पश्चात आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि लैडिंगक उत्तरदायी बजेटको कोडिङ गर्न सुरुवात गरेको छ।

पन्थ्रौँ आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) ले लैडिंगक उत्तरदायी शासन व्यवस्थालाई राज्यका सबै तहमा संस्थागत गर्ने उद्देश्य लिएको छ। साथै कर्णाली प्रदेशको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) ले लैडिंगक समानता, महिला सशक्तीकरण र सामाजिक समावेशीकरणलाई कार्यान्वयनमा जोड दिने रणनीति लिएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि लैडिंगक उत्तरदायी बजेट विनियोजन गर्दै आएको हुँदा लैडिंगक उत्तरदायी बजेट प्रणालीलाई संस्थागत गरी लैडिंगक समानता हासिल गर्न "कर्णाली प्रदेश सरकारको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट निर्देशिका, २०८०" जारी गरेको छ।

१.२ संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

यस निर्देशिकाको नाम "कर्णाली प्रदेश सरकारको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट निर्देशिका, २०८०" रहेको छ। यो निर्देशिका आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ।

१.३ परिभाषा:

- (क) "सशक्तीकरण" भन्नाले विकासका अवसरहरूबाट वज्चित, स्रोत साधनमा पहुँच, राज्यबाट प्राप्त हुने लाभको वितरणमा पछाडी परेका कमजोर वर्गलाई सबल बनाउने प्रक्रिया तथा कार्यलाई सम्झानु पर्दछ।
- (ख) "वज्चित समूह" भन्नाले आर्थिक, जातीय, लैडिंगक, अपाङ्गता र भौगोलिक कारणले लामो समयदेखि वज्चित महिला, यौनिक तथा लैडिंगक अल्पसङ्ख्यक, दलित, आदिबासी जातिगत समूहहरू, मधेशी, पिछडा वर्ग, मुस्लिम, अपाङ्गता

भएका व्यक्तिहरू, ज्येष्ठ सामाजिक दुर्गम क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (ग) "लैडिंगक" भन्नाले सामाजिक रूपले निर्धारित महिला र पुरुषको भूमिका तथा पहिचानका साथै उनीहरू बीचको सम्बन्धलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (घ) "लैडिंगक समता" भन्नाले महिला र पुरुषप्रति निष्पक्ष हुने प्रक्रिया सम्झनु पर्दछ र यो महिला र पुरुषबीच निष्पक्ष र न्यायोचित रूपमा लाभ र जिम्मेवारीको बाँडफाँड हासिल हुने गरी चालिने कदमसँग सम्बन्धित छ ।
- (ड) "लैडिंगक समानता" भन्नाले सबै मानिसहरू लैडिंगक भूमिकाद्वारा निर्धारण गरिएको सीमा भन्दा बाहिर रहेर आफ्नो व्यक्तिगत क्षमता विकास गर्न र विकल्पहरू निर्माण गर्न स्वतन्त्र रहेको अवस्थालाई सम्झनु पर्दछ र यसमा महिला तथा पुरुषका फरक व्यवहार, आकांक्षा र आवश्यकतालाई समान रूपमा मनन गरिन्छ, महत्व दिइन्छ र पक्षपोषण गरिन्छ ।
- (च) "लैडिंगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (जेसी)" भन्नाले महिला तथा पुरुष र विभिन्न सामाजिक समूहबीचको असमान शक्ति सम्बन्धहरूलाई सम्बोधन गर्ने अवधारणालाई सम्झनु पर्दछ र यसले यस्ता शक्ति सम्बन्धहरूको पुनःसन्तुलनका लागि आवश्यक कार्यमा ध्यान केन्द्रित गर्दछ तथा जुनसुकै सामाजिक पहिचान भएका सबै मानिसहरूको समान अधिकार, अवसर एवम् सम्मानलाई सुनिश्चित गर्दछ ।
- (छ) "लैडिंगक पहिचान" भन्नाले व्यक्तिले आफूलाई अन्तरमनदेखि आफू स्वयम् पुरुष, महिला वा दुवैको मिश्रण भए वा नभएको ग्रण गर्ने र आफूलाई भन्न रूपाउने अवधारणालाई सम्झनु पर्दछ र यसले व्यक्ति जन्मदाखेरी पहिचान गरिएको लिङ्ग एउटै वा फरक हुन सक्ने कुरा समेतलाई जनाउँदछ ।
- (ज) "जेसी मूलप्रवाहरीकरण" भन्नाले नीति, संस्थागत प्रणाली, कार्य वातावरण र संस्कृति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा, सेवा प्रवाह, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन र अनुसन्धान जस्ता पूर्वाधार विकासका सबै कार्यात्मक क्षेत्रहरूमा महिला र विपन्न तथा वज्चितीमा परेका मानिसहरूको अवरोध तथा सवालहरूको पहिचान र सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई सम्झनुपर्दछ ।
- (झ) "लैडिंगक उत्तरदायी बजेट" भन्नाले लैडिंगक समानताको अभिवृद्धि तथा महिलाका अधिकारहरूको सुनिश्चित गर्न योगदान गर्ने सरकारी योजना, कार्यक्रम तथा बजेटलाई सम्झनुपर्दछ ।
- (ञ) "लैडिंगक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा" भन्नाले लैडिंगक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरणको अभिवृद्धि र महिला तथा विभिन्न

सामाजिक समूह तथा अन्य वज्ञित समूहका मानिसहरूको अधिकार सम्बोधन गर्ने कार्यलाई समावेश गर्ने गरी सरकारी योजना, कार्यक्रम तथा बजेट निर्माण गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।

- (ट) "लैडिंगक संवेदनशील" भन्नाले महिला, विपन्न तथा वज्ञितीमा परेकाहरूको विषयगत क्षेत्रका स्रोत तथा अवसरहरूमा पहुँच पुगेको सुनिश्चित गर्न असमान शक्ति सम्बन्ध एवम् असमानताहरू सम्बोधन गर्ने कार्यलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ठ) "विपन्न" भन्नाले नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण, २०६६/६७ मा उल्लेख गरिए अनुसार आर्थिक वर्ष २०१०/११ को मूल्य अनुसार नेपालको गरिबीको रेखा औसतमा रु. १९,२६१ (खाद्य पदार्थको गरिबी रेखा रु. ११,९२९ र गैर खाद्यपदार्थको गरिबीको रेखा रु. ७,३३२) भएको सन्दर्भमा प्रति दिन २२२० क्यालोरी भन्दा कम खाद्य पदार्थ उपभोग गर्ने घरधुरी वा व्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ड) "सामाजिक वज्ञितीकरण" भन्नाले आय, लिङ्ग, जातजाति वा धर्म वा अवस्थितिका कारण ऐतिहासिक तवरले सुविधाबाट वज्ञितमा परेका समूहरूको अनुभवलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ढ) सामाजिक समावेशीकरण" भन्नाले सामाजिक, आर्थिक, राजनैतिक, स्रोत साधन, अवसर र शासकिय अभ्यासबाट पछि परेका वर्ग समुदायलाई राष्ट्रिय मुल प्रवाहमा समावेश गर्ने प्रक्रियालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ण) "यौनिक तथा लैडिंगक अल्पसङ्ख्यक" भन्नाले जन्मदाखेरी निर्धारण गरिएको लिङ्गमा आधारित सांस्कृतिक अपेक्षाहरू भन्दा भिन्न भएका व्यक्तिहरूको लैडिंगक पहिचान अथवा अभिव्यक्तिलाई जनाउने साझा शब्दावलीलाई सम्झनु पर्दछ ।

१.४ निर्देशिकाको उद्देश्य:

- (त) योजना तथा बजेट तर्जुमा र क्रियाकलाप छनोटमा लैडिंगक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरणको दृष्टिकोणलाई समावेश गर्ने,
- (थ) लैडिंगक उत्तरदायी बजेट पद्धतिका लागि आवश्यक लैडिंगक खण्डीकृत तथ्याङ्कको पहिचान गर्ने,
- (द) लैडिंगक समानता, सामाजिक समावेशीकरण तथा महिला सशक्तीकरणका लागि सरकारी जवाफदेहिता अभिवृद्धि गर्ने,

३
कानून प्रदेश सचिव

रा. बद्राजर मल्ली

- (ध) बजेट तर्जुमा, अनुगमन, प्रतीक्षण मूल्यांकन तथा प्रतिवेदनका सबै चरणहरूमा लैडिगक समानताका सिद्धान्तहरू लागु गर्ने,
- (न) लैडिगक दृष्टिकोणबाट सबै योजनाबद्ध प्रयासहरूको विश्लेषण गर्ने,
- (ञ) लैडिगक खाडलहरूको सम्बोधन गर्न निर्दिष्ट र स्पष्ट रूपमा लगानी गरिएको सुनिश्चित गर्ने।

१.५ निर्देशिकाको प्रयोगकर्ता:

निर्देशिकाको मुख्य प्रयोगकर्ता कर्णली प्रदेश सरकार अन्तर्गतका विषयगत मन्त्रालयहरू, आयोग, सचिवालय, निर्देशनालय, कार्यालय, सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनका जिम्मेवार निकायहरू हुन्। यसका अतिरिक्त महिला संस्थाहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, शैक्षिक संस्थाहरू, दातृ निकाय, निजी क्षेत्र, जनप्रतिनिधि, सम्बन्धित नागरिक र लैडिगक उत्तरदायी बजेटका सबै सरोकारवालाहरू यसका प्रयोगकर्ता हुन्।

२. लैडिगक उत्तरदायी बजेट कार्यान्वयनका लागि संस्थागत प्रबन्धः

२.१ आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय

१. स्रोत अनुमान, मध्यमकालीन खर्च संरचना र क्रियाकलापहरूको विस्तृत विवरणले सेवा, स्रोत तथा अवसरहरूको पहुँचमा महिलाहरूले सामना गर्नु परेका अवरोधहरूलाई अधिकतम सम्बोधन गर्ने।
२. विषयगत निकायहरूलाई उपलब्ध गराइने मार्गदर्शन तथा सीमामा महिलालाई सशक्तीकरण गर्ने तथा विद्यमान लैडिगक तथा सामाजिक पहिचानमा आधारित विभेदहरूको रूपान्तरण, हानिकारक सामाजिक अभ्यासहरूको अन्त्य गर्ने उद्देश्यले आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको विकास गर्न सम्बन्धित मार्गदर्शनमा समावेश गर्ने।
३. महिलाहरूको आयआर्जन, व्यवसायिक क्षमता अभिवृद्धि, स्वरोजगार तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने गरी सार्वजनिक वित्तीय व्यवस्थापनका जिम्मेवार निकायहरूलाई मार्गदर्शन प्रदान गर्ने।

२.२ विषयगत मन्त्रालयहरू

१. मन्त्रालय वा मातहतका निकायहरूबाट कार्यान्वयन गरिने कार्यक्रमहरूमा महिला सशक्तीकरण तथा लैडिगक समानताका सवालहरू निर्दिष्ट रूपमा समावेश भएको विषय आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयमा जानकारी गराउने।

२.३ विषयगत निर्देशनालय तथा कार्यालय

१. महिला सशक्तीकरण तथा लैडिगक समानताका सवालहरू राजस्व प्रक्षेपणमा एकीकृत भएको र आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालय तथा सम्बन्धित मन्त्रालयबाट उपलब्ध गराइएको मार्गदर्शन तथा सीमाका आधारमा बजेट तयार गरिएको सुनिश्चित गर्ने।

२. महिला सशक्तीकरण तथा लैडिगक समानतालाई सकारात्मक प्रभाव पार्ने खालका राजस्व अभिवृद्धिका विधिहरूमा आधारित भई राजस्व प्रक्षेपण गरिएको सुनिश्चित गर्ने।

२.४ प्रदेशस्तरीय सरकारी लेखा प्रणाली

१. प्रदेश मन्त्रालयगत बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS): लैडिगक उत्तरदायी निर्देशिका अनुरूप लैडिगक उत्तरदायी कोडिडहरू प्रविष्ट गर्ने।
२. लैडिगक विषयवस्तु सहितको बृहत तथ्याङ्कीय प्रतिवेदन प्राप्त गर्न सकिने गरी आमदानी, खर्च, सम्पत्ति तथा दायित्व लगायत सबै वित्तीय कारोबारहरूको अभिलेख व्यवस्थित तरिकाले राखिएको सुनिश्चित गर्ने,

३. वार्षिक योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रक्रिया:

३.१ योजना तर्जुमामा लैडिगक विषयवस्तुको एकीकरण:

कर्णाली प्रदेश योजना आयोग/आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयको जिम्मेवारी

- (क) संविधान तथा दिगो विकास लक्ष्यमा लैडिगक विषयवस्तुप्रति गरिएको प्रतिवद्धता र मध्यमकालीन खर्च संरचनामा समावेश गरिएका कार्यक्रमहरूलाई ध्यानमा राखी योजना तर्जुमा गर्न योजना महाशाखा/शाखा प्रमुखहरूलाई निर्देशन दिने।
- (ख) योजना महाशाखा/शाखा प्रमुखहरूलाई विभिन्न सामाजिक पृष्ठभूमि भएका महिलाहरूको जीविकोपार्जन तथा आवाज सशक्तीकरण तथा संरचित विभेदलाई न्यूनीकरण गर्ने कार्यक्रम/आयोजनाहरूको विकास गर्न निर्देशन दिने।
- (ग) कर्णाली प्रदेशमा लैडिगक दृष्टिकोणले पछाडि परेका महिला, यौनिक तथा लैडिगक अल्पसङ्ख्यकहरूको पहिचानमा आधारित विभेदजन्य मूल्यमान्यतामा परिवर्तन ल्याउने कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकता दिन निर्देशन दिने।
- (घ) महिला सशक्तीकरण तथा लैडिगक समानताका लागि बाधक हानिकारक सामाजिक अभ्यासहरू जस्तै: बालविवाह, छाउपडी, लिङ्ग पहिचान सहितको भ्रुण हत्या, जातीय विभेद अन्त्य जस्ता परम्परागत हानीकारक अभ्यासहरूमा परिवर्तन ल्याउने कार्यक्रम तर्जुमा गर्न निर्देशन दिने।

३.२ लैडिगक उत्तरदायी बजेटका प्रावधानहरू सहित प्रदेश तहको योजना तर्जुमाका चरणहरू:

योजना तर्जुमा चरण	लैडिगक उत्तरदायी बजेटका प्रावधानहरू
१. आयव्ययको प्रक्षेपण गरिएको	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरूको विवरण, मध्यमकालीन खर्च संरचना (आगामी तीन आर्थिक वर्षको) सहितको प्रक्षेपण

<p>तथ्याङ्क सहितको विवरण आर्थिक मामिला तथा योजनामन्त्री समक्ष पेश गर्ने।</p>	<p>गर्नका लागि खण्डाकृत तथ्याङ्क, लैडिंगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विश्लेषण र विभिन्न सामाजिक पृष्ठभूमिका महिलाहरू (विभिन्न जातिगत समूहहरू, अपाङ्गता भएका महिलाहरू, यौनिक तथा लैडिंगक अल्पसङ्ख्यक सहित) को वास्तविक स्थिति सम्बन्धी तथ्यहरूको प्रयोग गर्ने।</p>
<p>२. प्रदेशबाट स्थानीय तहलाई वित्तीय हस्तान्तरणको सीमा र मार्गदर्शन प्रदान गर्ने।</p>	<p>स्थानीय तहहरूका लागि उपलब्ध गराइने बजेट सीमामा महिला तथा बजिचतीमा परेका वर्गको जीविकोपार्जन, सशक्तीकरण अभिवृद्धि तथा विद्यमान विभेदजन्य नीति/नियमहरू, सामाजिक/लैडिंगक मूल्यमान्यता तथा हानिकारक सामाजिक अभ्यासहरूमा परिवर्तनका लागि बजेट समावेश गर्न मार्गदर्शन प्रदान गर्ने।</p> <p>विभिन्न विषयगत क्षेत्रमा महिला, गरिब, बजिचतीमा परेका वर्ग, जोखिममा रहेका व्यक्ति तथा समूहहरूको बाधा व्यवधान, आवश्यकता, प्राथमिकताहरू तथा आम्दानी-खर्चको प्रक्षेपणमा समावेश गर्न सकिने सम्भावित उपायहरूको पहिचान गर्न मार्गदर्शन प्रदान गर्ने।</p>
<p>३. आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन विषयगत मन्त्रालय/ निकायलाई प्रदान गर्ने।</p>	<p>राजस्वका स्रोतहरू तथा यसको प्रक्षेपण गर्दा महिला, गरिब, बजिचतीमा परेका र जोखिम समूहको आवश्यकता तथा प्राथमिकताहरूलाई ध्यानमा राख्दै लैडिंगक समानता तथा महिला सशक्तीकरण गर्ने गरी सीमा निर्धारण गर्ने।</p> <p>नेपालले गरेका राष्ट्रिय तथा अन्तरराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरू, प्रादेशिक प्रतिवद्धता, दिगो विकास लक्ष्य, चालु आवधिक योजना, प्रादेशिक आवधिक योजनालाई ध्यानमा राख्दै आम्दानीको अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण गर्ने।</p> <p>"स्थानीय तहको विद्यमान सामाजिक तथा सांस्कृतिक विविधतालाई आधारको रूपमा लिने र यस्ता विषयगत क्षेत्रहरूको सशक्तीकरणका लागि आवश्यक बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन प्रदान गर्ने।"</p>
<p>४. आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा तथा मार्गदर्शन विषयगत मन्त्रालयले</p>	<p>आर्थिक मामिला तथा योजना मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको बजेट सीमा र मार्गदर्शन बमोजिम महिला, गरिब, बजिचतीमा परेका र जोखिम समूहको आवश्यकता तथा प्राथमिकता हरूलाई ध्यानमा राख्दै लैडिंगक समानता तथा महिला सशक्तीकरण गर्ने गरी सीमा निर्धारण गर्ने।</p>

मातहतका निकायलाई प्रदान गर्ने।	प्रादेशिक प्रतिवृद्धतया, स्थिरो विकास लक्ष्य, चालु आवधिक योजना, प्रादेशिक आवधिक योजनालाई ध्यानमा राख्दै आम्दानीको अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण गर्ने।
५. विषयगत मन्त्रालय/ निकायले बजेट तथा कार्यक्रम पेश गर्ने।	<p>विभिन्न सामाजिक समूहहरूका महिला, पुरुष र यौनिक तथा लैडिंगक अल्पसङ्ख्यकहरूको लैडिंगक सशक्तीकरणका लागि प्रत्येक विषयगत क्षेत्र (आर्थिक, सामाजिक, भौतिक पूर्वाधार, सुशासन) मा योजनाहरूको प्राथमिकता निर्धारण गर्दा महिलाहरूको जीविकोपार्जन तथा सशक्तीकरणमा सहयोग पुऱ्याउने, विद्यमान मानसिकता तथा मूल्यमान्यतामा परिवर्तन ल्याउन पुरुष तथा परिवारको संरक्षकसँग कार्य गर्न सघाउ पुऱ्याउने, उचित योजनाहरूको तथ्यमा आधारित भई प्रत्येक विषयगत क्षेत्रमा महिलाहरूको सशक्तीकरण तथा लैडिंगक समानताका लागि सशक्तीकरण तथा विभेदजन्य नीति एवम् अभ्यासहरू दुवैमा परिवर्तनका लागि योजनाहरूको प्राथमिकता निर्धारण गर्ने,</p> <p>विद्यमान अवस्थाको तथ्यमा आधारित भई प्रत्येक विषयगत क्षेत्रमा महिलाहरूको सशक्तीकरण तथा लैडिंगक समानताका लागि सशक्तीकरण तथा विभेदजन्य नीति एवम् अभ्यासहरू दुवैमा परिवर्तनका लागि योजनाहरूको प्राथमिकता निर्धारण गर्ने।</p>
६. बजेट तथा कार्यक्रम छलफल गरी अन्तिम रूप प्रदान गर्ने	महिलाहरूको जीविकोपार्जन तथा आवाज सशक्तीकरणलाई सम्बोधन गर्न र लैडिंगक तथा सामाजिक विषयमा आधारित विभेदजन्य अभ्यासहरूमा सकारात्मक परिवर्तन ल्याउन विषयगत क्षेत्रको अवस्थाको मूल्याङ्कनमा आधारित क्रियाकलापहरूमा छलफल गरी बजेटलाई अन्तिम रूप दिने।
७. वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृति	सम्बन्धित मन्त्रालयबाट स्वीकृत योजनाहरूले महिलाहरूको जीविकोपार्जन, सशक्तीकरण एवम् नीतिहरूमा समसामयिक सुधार तथा विभेदजन्य अभ्यासहरूको रूपान्तरणलाई लक्षित योजना एवम् आर्थिक, भौतिक पूर्वाधार तथा विषयगत क्षेत्रमा समेत समावेश भएको सुनिश्चित गरी वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने।
८. प्रदेश सभामा बजेट पेश	बजेट तथा कार्यक्रम महिला, गरिब, बजिचतीमा परेका तथा जोखिममा रहेका मानिसहरूले समेत बुझ्न सक्ने तवरले

	प्रस्तुत गर्ने। उनीहरू सहभागी भएको तथा सभाबाट स्वीकृति हुनु अघि आफ्ना आवश्यकता तथा चासोहरूको आवाज उठाउन सकेको कुरा सुनिश्चित गर्ने।
९. प्रदेश सभाबाट बजेट स्वीकृति	पहिचान भएका आयोजनाहरू स्वीकृत गर्दा लैससासका प्राथमिकताहरूको सम्बोधन गरी बजेट स्वीकृत गर्ने।
१०. बजेट तथा कार्यक्रम सर्वाधारणका लागि प्रकाशन	वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत भएपछि सबै नागरिकहरूको सहज पहुँचमा पुग्ने गरी प्रकाशन तथा प्रशारण गर्ने।

३.३ प्रदेशको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट तथा राजस्व अभिवृद्धि:

- (क) प्रदेशले लगाउने कर, दण्ड तथा जरिवाना निर्धारण गर्दा महिला, पुरुष र यौनिक तथा लैडिंगक अल्पसङ्ख्यकमा पर्ने प्रभावको मूल्याङ्कन गर्ने।
- (ख) करहरूले न्यायको प्रवर्द्धन तथा असमानताको न्यूनीकरण गर्ने खालका सकारात्मक सहयोगहरू पहिचान गर्ने,
- (ग) विभिन्न करहरू तथा उपभोक्ता शुल्कको निहित वा स्पष्ट पूर्वाग्रहहरूको मूल्याङ्कन गरिनु महत्वपूर्ण हुन्छ। जस्तै: महिला उद्यमी रहेको वा महिला कर्मचारी अधिक रहेको उद्योग तथा हस्तकलाका व्यापारहरूमा करको दर घटाउने।
- (घ) प्रत्यक्ष कर (जस्तै: व्यक्तिगत आयकर, व्यवसायिक कर र सम्पत्तिमा कर) तथा अप्रत्यक्ष कर जस्तै: मूल्य अभिवृद्धि कर (मुअक) तथा अन्तःशुल्क सम्बन्धी नीतिहरू तथा उपभोक्ता शुल्क जस्ता राजस्व वृद्धिका अन्य उपायहरूको लैडिंगक प्रभावको मूल्याङ्कन गर्ने र यो बारेमा सदृशीय सरकारलाई जानकारी गराउने।

३.३.१ लैडिंगक उत्तरदायी बजेट व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू:

- (क) महिला, पुरुष एवम् यौनिक तथा लैडिंगक अल्पसङ्ख्यकलाई फरक प्रकारले प्रभाव पार्ने राजस्व अभिवृद्धि नीतिका तथ्याङ्कहरू खण्डीकरण गर्ने।
- (ख) राजस्वहरू कहाँबाट आइरहेछ भन्ने कुराको लैडिंगक प्रभावलाई बुझन कसले कर तिर्छ र कर भुक्तानीको बोझ कसरी बाँडफाँट गरिरहेको छ भन्ने कुरा पहिचान गर्ने।
- (ग) सरकारका नीतिहरूबाट कस्तो प्रकारका लैडिंगक तथा शक्ति सम्बन्धहरू प्रवर्द्धन भइरहेको छ भन्ने कुरा पहिचान गर्ने।

- (घ) महिला र पुरुषबीच भुक्ति^{महिलाहरूको} हुने र नहुने ज्यालाहरूको समान रूपले वहन गर्ने कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्ने तथा असमान लैडिंगक भूमिकालाई निरन्तरता दिने कार्यलाई रोक्ने।
- (ङ) महिलाहरूको जीविकोपार्जन, महिलाहरूको सशक्तीकरण, विद्यमान विभेदजन्य अभ्यासहरू तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिमार्जन गर्ने कार्यमा योगदान गर्ने तथा लैडिंगक समानताका संरचनागत अवरोधहरूलाई न्यून गर्ने।
- (च) न्यून आय भएका स्व-रोजगार महिलाहरूको कर, दस्तुर तथा जरिवानाको बोझ न्यून गर्ने।
- (छ) महिला उद्यमी तथा उच्च सङ्ख्यामा महिला कामदार भएका उच्चमहरूलाई कर प्रोत्साहन उपलब्ध गराउने।

३.४ लैडिंगक उत्तरदायी बजेटको वर्गीकरण: लैडिंगक उत्तरदायी बजेटको लागि कोडिड र अड्क प्रदान

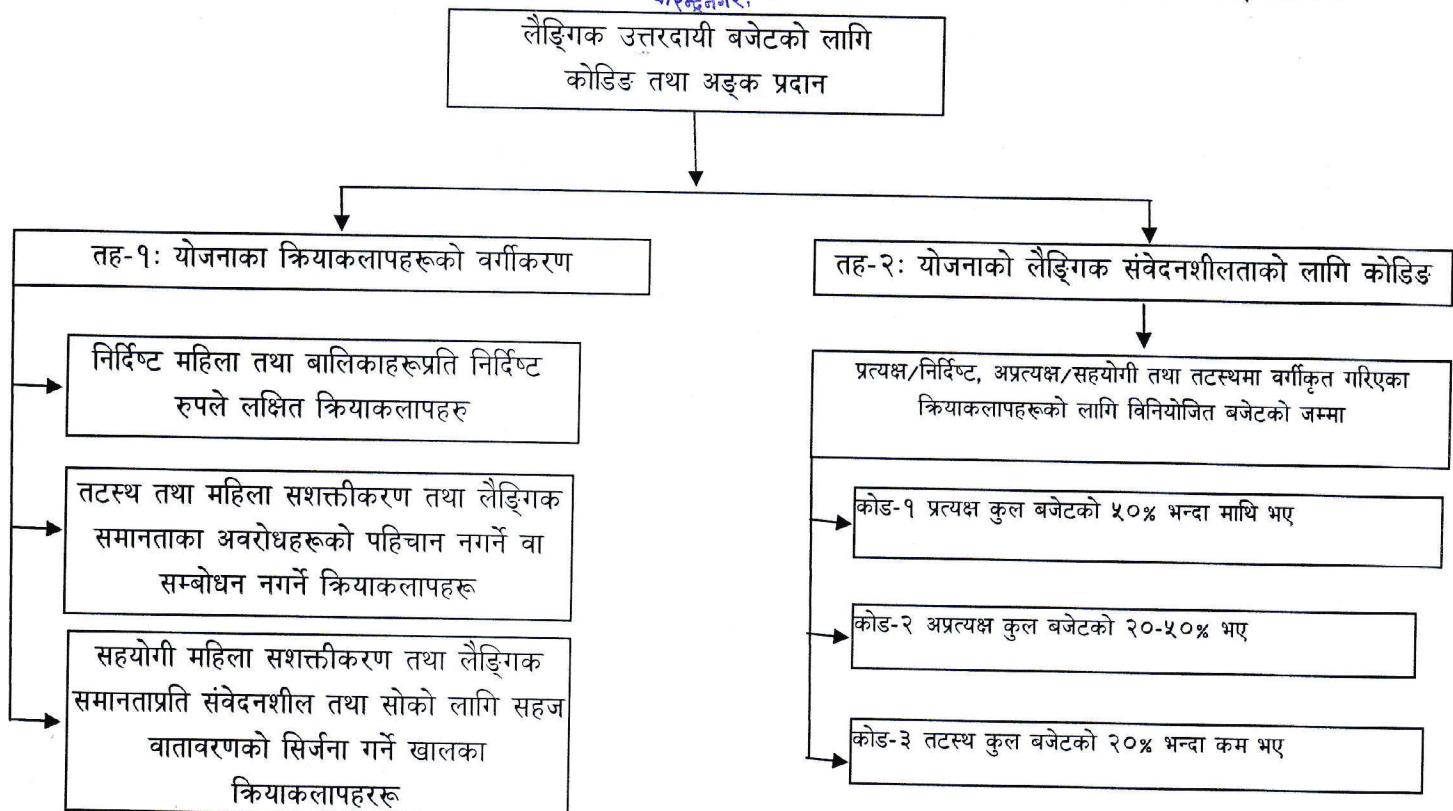
- (क) प्रत्यक्ष: महिला तथा बालिकाहरूप्रति प्रत्यक्ष/निर्दिष्ट रूपले लक्षित क्रियाकलापहरू, उदाहरणका लागि: महिलाहरूका लागि सीप विकास तालिम, बालिकाहरूका लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम आदि।
- (ख) अप्रत्यक्ष: महिला सशक्तीकरण तथा लैडिंगक समानताप्रति उत्तरदायी तथा सोको लागि सहज वातावरणको सिर्जना गर्ने खालका क्रियाकलापहरू, उदाहरणका लागि : खण्डीकृत तथ्याङ्क सङ्कलन, लैडिंगक समानताका लागि मूल्याङ्कन अध्ययन, सेवाप्रदायकहरूका लागि लैडिंगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण तालिम, विभेदजन्य पितृसत्तात्मक मूल्यमान्यताहरूमा परिमार्जनका लागि पुरुष तथा बालकहरूसँग कार्य गर्ने।
- (ग) तटस्थ: तटस्थ तथा महिला सशक्तीकरण तथा लैडिंगक समानताका अवरोधहरूको पहिचान नगर्ने वा सम्बोधन नगर्ने क्रियाकलापहरू।

१. तह-२ लैडिंगक उत्तरदायी बजेटको लागि कोडिड: प्रत्यक्ष/निर्दिष्ट, अप्रत्यक्ष/सहयोगी तथा तटस्थमा वर्गीकृत गरिएका क्रियाकलापहरूका लागि विनियोजित बजेटको जम्मा निकाल्ने। यदि क्रियाकलापहरूको बजेटको जम्मा योजनाको कूल बजेटको ५०% भन्दा बढि लाभ पुर्ने योजना लाई कोड १ प्रत्यक्ष दिइन्छ। यदि क्रियाकलापहरूको बजेटको जम्मा योजनाको कूल बजेटको २०% भन्दा माथि र ५०% भन्दा कम छ भने त्यस्तो योजनालाई कोड २ अप्रत्यक्ष दिइन्छ र यदि क्रियाकलापहरूको बजेटको जम्मा योजनाको कूल बजेटको २०% भन्दा कम छ भने त्यस्तो योजनालाई कोड ३ तटस्थ दिइन्छ।

प्रेस सचिव
विदराज राज्यी

३.५ चित्र: लैडिंगक उत्तरदायी बजेट क्रियाकलापहरूको लैडिंगक उत्तरदायी बजेटको कोडिङ तथा अड्क प्रदान

३.५ लैडिंगक उत्तरदायी बजेटले सार्वजनिक वित्त व्यवस्थापन प्रणालीमा खेल्ने भुमिका:

- (क) महिला, पुरुष र यौनिक तथा लैडिंगक अलपसङ्ख्यकलाई सेवा प्रवाह गर्न खर्च तथा राजस्वका नीति प्रस्तावहरूको सम्बन्धमा लाभग्राहीहरूलाई हुने प्रभावका बारेमा बजेट तर्जुमाको चरणमा मूल्याङ्कन गर्दछ।
- (ख) लगानी आयोजनाहरूको आर्थिक लैडिंगक प्रभाव विश्लेषण गरी सूचना उपलब्ध गराउँछ।
- (ग) बजेट सीमा निर्धारण, सेवा प्रवाहका लागि योजना गरिएको प्रतिफल तथा परिणामहरूका बारेमा लैडिंगक खण्डीकृत तथ्याङ्कको विश्लेषण गर्दछ।
- (घ) बजेट प्रस्ताव दस्तावेज (बजेट पुस्तिका) मा लैडिंगक प्राथमिकताहरू, लैडिंगक समानता सुदूढीकरणका लागि लक्षित बजेट उपायहरू र नीतिहरूको लैडिंगक समानतामा प्रभाव सम्बन्धी सूचना समावेश गर्दछ।
- (ङ) सबै सेवा प्रवाह एकाइका लागि कम्तिमा वार्षिक रूपमा सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित लैडिंगक खण्डीकृत सूचना प्रकाशन गर्दछ।
- (च) लक्षित लैडिंगक प्रतिफल सहित लेखा चार्टमा वर्गीकरण गरिएका क्रियाकलापहरूमा भएका खर्चहरूको अभिलेख राख्ने र पहिल्याउने गर्दछ।

- (छ) प्रतिफल तथा परीक्षणकामिलामी, लैडिगक निर्दिष्ट शर्त तथा सूचकहरु सहित सार्वजनिक खर्चमा लैडिगक खण्डीकृत तथ्याङ्क तथा तथ्यहरूको अभिलेख राख्ने, खोजी गर्ने र प्रतिवेदन गर्ने गर्दछ ।
- (ज) लैडिगक समानता प्रतिफलहरु, लैडिगक सम्बन्धित खर्चहरूको तथ्याङ्क, बजेटरी रोजगारीको लैडिगगिक खण्डीकृत तथ्याङ्क र बजेट नीतिहरूको कार्यान्वयन तथा तिनको लैडिगक समानतामा प्रभावको लेखाजोखा सम्बन्धी सूचना सहित लैडिगक उत्तरदायी प्रतिवेदन वार्षिक रूपमा प्रकाशित गर्दछ ।
- (झ) लैडिगक प्रभावको मूल्याङ्कन सहित सेवा प्रवाहको दक्षता तथा प्रभावकारिताको स्वतन्त्र मूल्याङ्कन गर्दछ ।
- (ञ) आन्तरिक समितिहरू र विज्ञ समूहहरू वा सार्वजनिक सुनुवाईहरूबाट सेवा प्रवाहका कार्यक्रमहरूको लैडिगिक प्रभावको समिक्षा गर्दछ ।

३.६ लेखा प्रणालीमा लैडिगक विषयवस्तु

३.६.१ बजेट तर्जुमा

पी.एल.एम.बी.आइ.एसमा (PLMBIS)

- (क) पी.एल.एम.बी.आइ.एसमा उपयुक्त कोडिड सहित योजना तर्जुमा चरणका सबै क्रियाकलापहरूको अभिलेख राख्ने । कार्यक्रम तथा क्रियाकलापहरूका लागि कोडिड अनिवार्य गर्ने ।
- (ख) उपलब्ध गराइएको बजेट सीमा तथा अनुदान/कार्यक्रम कोडिड अनुसार पी.एल.एम.बी.आइ.एसमा लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिड सहित सङ्घ सरकारबाट प्राप्त अनुदानहरूको अभिलेख राख्ने ।

३.५.२ खर्चको अभिलेखीकरण

पी.एल.एम.बी.आइ.एसमा (PLMBIS)

- (क) पी.एल.एम.बी.आइ.एसमा बजेट तर्जुमाका बखत प्रयोग गरिएको लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिड भएको क्रियाकलापहरूको लाइन आइटम र बजेटको अभिलेख राख्ने ।
- (ख) प्रदेशस्तरीय सरकारी लेखा प्रणालीको हकमा पी.एल.एम.बी.आइ.एसमा जस्तै गरी लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिडलाई अनिवार्य गर्ने ।

का.मु.प्रदेश सचिव

सा. बिरेन्द्र सिंह
मन्त्री
सा. बिरेन्द्र सिंह

३.६.३ प्रतिवेदन

- (क) लैडिगक समानताका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनको अवस्था सहित बजेट नीतिहरूको कार्यान्वयनको प्रतिवेदन तयार गर्ने।
- (ख) आवधिक अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि मन्त्रालयहरू समक्ष प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्ने।
- (ग) बजेट विनियोजन, कोडिड तथा खर्चहरूको वार्षिक समीक्षा तथा परीक्षण गर्ने।

३.६.४ विषयगत मन्त्रालय बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा प्रविष्टि

- (क) लैडिगक उत्तरदायी बजेटका लागि उपयुक्त कोडिड सहित विषयगत मन्त्रालय बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्ने।

३.६.५ प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयको वार्षिक प्रतिवेदनमा समावेश

- (क) लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिड तथ्याङ्कलाई वार्षिक एकीकृत वित्तीय विवरण प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालयद्वारा प्रकाशित हुने वार्षिक प्रतिवेदनमा प्रकाशन गर्ने।
- (ख) लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिडमा आधारित बजेट, कार्यान्वयन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धी शुद्ध र भरपर्दो सूचना प्रयोग गर्ने।
- (ग) लैडिगक उत्तरदायी बजेटका लागि उपयुक्त कोडिड सहित विषयगत मन्त्रालय बजेट सूचना प्रणाली (PLMBIS) मा तथ्याङ्क प्रविष्ट गर्ने।

४. लैडिगक उत्तरदायी बजेटको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा प्रतिवेदन

लैडिगक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा र प्रतिवेदनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि विषयगत मन्त्रालयले समिति गठन गर्ने।

(क) प्रतिवेदन तथा अनुगमन समिति

अ. नियमित प्रतिवेदन प्रक्रियाहरूमा बजेट विनियोजन तथा खर्चमा परिवर्तनका क्षेत्रहरूलाई गरिएको सम्बोधन र लैडिगक उत्तरदायी कोडिड एकीकृत गर्ने।

- (ख) बजेट तर्जुमा प्रक्रिया र बजेट तर्जुमाका विभिन्न पक्षहरूमा लैडिगक उत्तरदायी बजेटका प्रावधानहरू सम्बोधनका सन्दर्भमा अनुगमन गर्ने।
- (ग) सामाजिक विकास मन्त्रालयले लैडिगक उत्तरदायी बजेट कार्यान्वयनका सबल पक्षहरू र सुधार गर्नुपर्ने पक्षहरूको पहिचान गर्ने र उपयुक्त बैठकहरूमा सान्दर्भिक सुझाव र जानकारीहरू दिने।

३। प्रदेश सचिव
विदर्शक
संघीय

अनुसूचीहरू

अनुसूची-१

क्रियाकलापहरूको लैडिगक उत्तरदायी बजेट सम्बन्धी कोडिङको उदाहरण
उदाहरण १: सामाजिक विकास क्षेत्र

वार्षिक विकास कार्यक्रम विद्यालयलाई अनुदान

कार्यक्रम, क्रियाकलापहरू	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण, आवाज सशक्तीकरण, विभेदजन्य नीति तथा अभ्यासहरूमा परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्ने कार्यक्रम/क्रियाकलापहरू	क्रियाकलाप वर्गीकरण, लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ	बजेट रकम (रु. हजारमा)
कार्यक्रम			
२.७.२३ विद्यालय अनुदान		२	६०००.००
२.७.२३.१ विद्यालय पुस्तकालयको लागि पुस्तक खरिद गर्न अनुदान	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	१५००.००
२.७.२३.२ गुणस्तर सुनिश्चिततामा संलग्न संस्थाहरू तथा अध्यापनमा संलग्न विद्यालयहरूलाई अनुदान	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	१५००.००
२.७.२३.३ बालिकाहरूलाई शिक्षामा कायम राख्ने कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्न, विद्यालयलाई हिसारहित बनाउन, बालकहरूको हिसामुक्त राम्रो व्यवहार पहिचान गर्न विद्यालयहरूलाई कार्यसम्पादन अनुदान	विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	१०००.००
२.७.२३.४ बालिकाहरूलाई कायम राख्ने दर उच्च हुने कुरा सुनिश्चित गरी शैक्षिक कार्यक्रममा सुधार	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	५००.००
२.७.२३.५ योग्यता पुण्यका बालिका उम्मेदवारहरूलाई प्राञ्जिक उत्कृष्टता अनुदान	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	५००.००
२.७.२३.६ विज्ञान, प्रविधि, इन्जिनियरिङ तथा गणित (STEM) विषयहरूमा कमितिमा ६०% बालिकाहरू भएका विद्यालयहरूलाई अनुदान	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	सहयोगी, २	५००.००
२.७.२३.७ बालिका नेतृत्व विकासका लागि विशेष कार्यक्रमको आयोजना	आवाज सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	५००.००
परिवर्तनका क्षेत्रहरू र लैडिगक उत्तरदायी बजेट वर्गीकरणका १, २ र ३ वर्गका लागि कूल बजेट	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण: २५% आवाज सशक्तीकरण: ८% विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन: १७% सान्दर्भिक नहुने: ५०%	प्रत्यक्ष: २५% अप्रत्यक्ष: २५% तटस्थ: ५०%	कोड १: १५००.०० कोड २: १५००.०० कोड ३: ३०००.००
कार्यक्रमको लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ		२	

[Signature]

[Signature]
का.मु.प्रदेश सचिव
सा. बद्राज सिंह
मन्त्री

उद्धारण: प्रबन्ध
परिवर्तनला तथा परिवर्तन

कर्णाली राजमार्गमा पुल निर्माण

कार्यक्रम, क्रियाकलापहरू	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण, आवाज सशक्तीकरण, विभेदजन्य नीति तथा अभ्यासहरूमा परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्ने कार्यक्रम/क्रियाकलापहरू	क्रियाकलाप वर्गीकरण, लैडिंगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ	बजेट रकम (रु. हजारमा)
कार्यक्रम			
राजमार्गमा पुल निर्माण		२	८५००.००
क्रियाकलापहरू			
निर्माण व्यवसायी तथा टोलीलाई लैडिंगक विषयवस्तु सहित आयोजनाको आवश्यकताका बारेमा अभिमुखीकरण	विभेदजन्य नीतित था मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	१००.००
पर्याप्त प्रकाश, शौचालय र बाल हेरचाह सुविधा सहितको श्रम क्याम्प	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	अप्रत्यक्ष, २	१००.००
महिला निर्माण व्यवसायीहरूलाई स-साना निर्माण सम्बन्धी कार्य गर्ने तालिम	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	१००.००
१५ जना महिला श्रमिकलाई दक्ष कार्य सम्बन्धी तालिम	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	१००.००
यौनजन्य हैरानी तथा सुरक्षा सम्बन्धी महिला श्रमिकहरूलाई तालिम	आवाज सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	१००.००
यौनजन्य हैरानी तथा महिला श्रमिकसँग कार्य गर्ने सम्बन्धमा पुरुष श्रमिकहरूलाई तालिम	विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	१००.००
सबैको प्रयोगका लागि ज्येष्ठ नागरिक (वृद्ध महिला सहित) मैत्री सुविधा (फुटपाथ, रामो रेलिङ, विश्राम स्थल) तथा व्हीलचेयरको पहुँच भएको पुल निर्माण	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	अप्रत्यक्ष, २	१५००.००
पुलका लागि निर्माण सामग्री खरिद	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	४०००.००
निर्माण व्यवसायीलाई भुक्तानी	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२०००.००
अन्य खर्च	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	४००.००
परिवर्तनका क्षेत्रहरू (%) र लैडिंगक उत्तरदायी बजेट वर्गीकरणका १, २ र ३ वर्गका लागि कूल बजेट	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण: २१% आवाज सशक्तीकरण: १% विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन: २% सान्दर्भिक नहुने: ७५%	प्रत्यक्ष: ४% अप्रत्यक्ष: २१% तटस्थ: ७५%	कोड १: ३००.०० कोड २: १८००.०० कोड ३: ६४००.००
कार्यक्रमको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ		२	

३००१८/१९
का.मु.प्रदेश सरकार
मा. वेदराज सिंह
मन्त्री

उदाहरण: ३ कृषि वन तथा भूमि सुधार
महिला किसानहरूका लागि फलफुल तथा तरकारी परियोजना

कार्यक्रम, क्रियाकलापहरू	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण, आवाज सशक्तीकरण, विभेदजन्य नीति तथा अभ्यासहरूमा परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्ने कार्यक्रम/क्रियाकलापहरू	क्रियाकलाप वर्गीकरण, लैडिंगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ	बजेट रकम (रु. हजारमा)
कार्यक्रम			
फलफुल तथा तरकारी परियोजनाको भ्यालु चेन विकास		१	३०००.००
क्रियाकलापहरू			
नगरपालिकामा भ्यालु चेन विकास सम्बन्धी ५ महिला सहकारीहरूलाई प्रशिक्षण	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	५००.००
सामग्रीहरू खरिदका लागि घुम्ती कोष उपलब्ध गराउने	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	२००.००
सङ्कलन केन्द्र तथा भण्डारण निर्माण	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	५००.००
महिला सहकारीहरूलाई सेवा उपलब्ध गराउन एक्सटेन्सन अधिकृतहरूलाई उत्पादन प्रविधि तथा महत्तम अभ्यास सम्बन्धी तालिम	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, २	१००.००
महिला सहकारीहरूलाई उत्पादन तथा पोस्ट हार्मेण्ट प्रविधि सम्बन्धी विस्तारित सेवा	आवाज सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	५००.००
महिला सहकारीहरूलाई लैडिंगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी तालिम	विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	१००.००
पुरुष कृषक, परिवारको रेखदेखकर्ता र समुदायका नेताहरूलाई लैडिंगक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी तालिम	विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	१००.००
सङ्कलन केन्द्र तथा सेटलाइट बजारका सञ्चालकहरूलाई बजारीकरण र व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	१००.००
सङ्कलन केन्द्रहरू तथा सेटलाइट बजारहरूमा बजार सूचना प्रणाली सुदृढीकरण	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२००.००
कम्प्यूटर प्रणाली जडान तथा महिला सहकारीहरूलाई बजार सूचना प्रणाली सम्बन्धी तालिम	आवाज सशक्तीकरण	तटस्थ, ३	५००.०००
अन्य खर्च	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२००.००
परिवर्तनका क्षेत्रहरू (%) र लैडिंगक उत्तरदायी बजेट वर्गीकरणका १, २ र ३ वर्गका लागि कूल बजेट	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण: ७७% आवाज सशक्तीकरण: ०% विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन: ७% सान्दर्भिक नहुने: १६%	प्रत्यक्ष: ७३% अप्रत्यक्ष: १०% तटस्थ: १७%	कोड १: २२००.०० कोड २: ३००.०० कोड ३: ५००.००
कार्यक्रमको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ		१	

३०५.५५ वा १
 का.मु.प्रदेश सचिव
 मा. बद्राज राज्य
 महाराजा

उदाहरण: ४ गरिबीनिवारण, स्थानीय विकास तथा शान्ति
साना स्तरका सामुदायिक स्थानीय पूर्वाधार

कार्यक्रम, क्रियाकलापहरू	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण, आवाज सशक्तीकरण, विभेदजन्य नीति तथा अभ्यासहरूमा परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्ने कार्यक्रम/क्रियाकलापहरू	क्रियाकलाप वर्गीकरण, लैडिंगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ	बजेट रकम (रु. हजारमा)
कार्यक्रम			
सामुदायिक भवन निर्माण		३	५०००.००
क्रियाकलापहरू			
आर्किटेक्चराट सामुदायिक भवनको डिजाइन तयार गर्ने	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२०००.००
डिजाइनको स्वीकृति	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२००.००
भवन निर्माण सामग्री खरिद गर्ने	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२०००.००
डकर्मी, सिकर्मी र स्टीलको कार्य गर्ने	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२००.००
श्रमिकहरूलाई सुरक्षाका उपायहरू बारे तालिम	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२००.००
भवन निर्माण गर्ने	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२०००.००
महिलाको प्रतिनिधि सहित सञ्चालन तथा मर्मत सम्भार समिति गठन गर्ने, तालिम दिने र बिउँ पुँजी उपलब्ध गराउने	आवाज सशक्तीकरण	सहयोगी, २	२००.००
अन्य खर्च	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	२००.००
परिवर्तनका क्षेत्रहरू (%) र लैडिंगक उत्तरदायी बजेट वर्गीकरणका १, २ र ३ वर्गका लागि कूल बजेट	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण: ०% आवाज सशक्तीकरण: ४% विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन: ०% सान्दर्भिक नहुने: ९६%	प्रत्यक्ष: ०% अप्रत्यक्ष: ४% तटस्थ: ९६%	कोड १: ०.०० कोड २: २००.०० कोड ३: ४८००.००
कार्यक्रमको लैडिंगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ		२	

का.मु.प्रदेश सचिव

 का.दुर्दाज महानी सिंह

उत्तरायण २ शासनमा सहभागिता
कर्णली प्रदेशको आवधिक योजना

कार्यक्रम, क्रियाकलापहरू	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण, आवाज सशक्तीकरण, विभेदजन्य नीति तथा अभ्यासहरूमा परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्ने कार्यक्रम/क्रियाकलापहरू	क्रियाकलाप वर्गीकरण, लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ	बजेट रकम (रु. हजारमा)
कार्यक्रम			
कर्णली प्रदेशको आवधिक योजना		२	१०००.००
क्रियाकलापहरू			
रणनीतिक योजना सहजकर्ताहरूसँग सम्झौता	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	३००.००
योजना तर्जुमाका लागि खण्डीकृत तथ्याङ्क सङ्कलन	विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	२००.००
जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूका लागि कार्यशाला	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	१००.००
१५ जना महिला श्रमिकलाई दक्ष कार्य सम्बन्धी तालिम	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	१००.००
महिला सहभागीहरूका लागि उनीहरूको आवाज सङ्कलन गर्ने कार्यशाला	आवाज सशक्तीकरण	प्रत्यक्ष, १	१००.००
विचित सामाजिक समूहका पुरुष सहभागीहरूको लैडिगक सवालहरू सहित आवाज सङ्कलनका लागि कार्यशाला	विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन	अप्रत्यक्ष, २	१००.००
योजना तर्जुमाका लागि अन्तिम कार्यशाला	सान्दर्भिक नहुने	तटस्थ, ३	१००.००
परिवर्तनका क्षेत्रहरू (%) र लैडिगक उत्तरदायी बजेट वर्गीकरणका १, २ र ३ वर्गका लागि कूल बजेट	जीविकोपार्जन सशक्तीकरण: ०% आवाज सशक्तीकरण: १०% विभेदजन्य नीति तथा मूल्यमान्यताहरूमा परिवर्तन: ३०% सान्दर्भिक नहुने: ६०%	प्रत्यक्ष: १०% अप्रत्यक्ष: ३०% तटस्थ: ६०%	कोड १: १००.०० कोड २: ३००.०० कोड ३: ६००.००
कार्यक्रमको लैडिगक उत्तरदायी बजेट कोडिङ		२	

का.मु. प्रदेश सचिव

मा. बृद्धराज मुख्यमंत्री